

Florjan Lipuš Srčne pege

Wieser, Celovec—Salzburg 1991

Lipušev roman *Srčne pege* nam prinaša branje, kakršnega smo v siceršnjih slovenskih logéh nemara manj vajeni, prav zato pa pomeni tudi svojevrstno poživetev literarnih užitkov tistih veščakov, ki dajo kaj na klen izraz pripovedi in na originalnost domače besede. Zgodba romana je dokaj preprosta; moški v enem kasnejših življenjskih obdobjih (dela v muzeju, kjer razkazuje »kosti« praljudi) po neznanskem številu let znova po naključju sreča svojo mladostno rošno ljubezen. Ves roman je pravzaprav vračanje junaka v svoj predčas, iskanje zamujenih dob, ki bi mu nemara prinesle, če bi jih bil seveda deležen, trajno srečo, življenje brezskrbnosti in polnosti ljubezni. Na jesen življenja poskušata tako oba junaka izcimiti tisto, kar je morda še mogoče izcediti iz slastnih užitkov, ki jih ponuja ljubezen. Po tistem, ko ponovno sprejme ljubezen, ga seveda niti slučajno več ne srečamo v muzeju.

Lipuš postavlja zgodbo v skorajda nedefinirano okolje, dela se, kot da nam pripoveduje o dveh zapoznelih ljubimcih, ki se nanovo odkrivata, najdevata, ki izkoprnevata v medsebojnem izmenjavanju sreče in živita v neki njima naklonjeni deželi, kjer hrepenita in se ljubita do konca njunih srečnih dni, pa morda še po tem. Po drugi strani je zgodbo mogoče brati kot mojstrsko napisano avtobiografijo, smemo domnevati, da rahlo sfrizirano in z nekaterimi kozmetičnimi popravki, v celoti pa vendarle izvirno. Čeprav bi utegnila zgodba kot taka lebdeti v umetniški nedoločljivosti, jo Lipuš kljub temu vstavi v popolnoma določen zgodovinski in geografski kontekst, da, celo umešča v njegov specifični miselni oziroma nazorsko-filozofski okvir. Roman navzlic nabiti emocionalni razburkanosti nenehno pledira osamljenost podalpskih zaselkov in sedanjih čas, saj so praviloma vse sekvence, ki se dogajajo v urbanih okoljih, pospremljene s kritiko zaradi domnevne, vsekakor pa tudi na lastni koži preizkušene neizvirnosti in pokvarjenosti takih okolij. Tako na primer junaku prav mesto v mladosti otme ljubico (kot sicer tudi njej njega), ki mu je vehementno vrnjena ob njeni vrnitvi na podeželje, pa tudi sicer, če kdaj odide na *institut*, kar nima in nima vzpostavljenega potrebnega občutka, da obvladuje svoj in njen položaj. Posebno kritiko trpi s strani tega romana vzgoja in domala vse, kar je v povezavi z njo, ne nazadnje zato, ker je tudi sam glavni junak pedagog, tako da je ostrina hudih besed dvojna: iz ust avtorja (tudi temu učiteljevanje ni tuje) in junaka. Vse strokovne ugotovitve s tega področja se neogibno mešajo z lastnimi izkušnjami korobača iz davnega otroštva...

Roman *Srčne pege* je poleg omenjene možnosti njegove avtobiografske interpretacije moč brati zlasti tudi kot erotični roman, vendar ne v najnavadnejšem pomenu besede, saj je Lipuševe erotika prav posebna, mestoma že kar demonska, kar priznava tudi sam, vsekakor pa nikoli izčrpana, doživljena do kraja; specifičnost v tem smislu podeljuje romanu zlasti avtorjev izraz, ki se tu pa tam na videz kar izgubi v hipertrofirani poetičnosti svoje prozne govorice. Zaradi tega sicer grozi dogajanju razpad ali prekinitev njegovega vztrajanja, toda kasneje se izkaže le za potrebno retardacijo, za nabiranje svežih moči, s pomočjo katerih je možen ustrezen sklep z vrhuncem kot krono. Ker je protagonist profesor klasičnih jezikov, to seveda ne ostane nepomembno za stilno oblikovanje zgodbe v tem smislu; ker je ves roman eno samo nehanje, so v njem jasno potrebne prekinitve in zakasnitve. Tako je na nekaterih mestih, ki bi jih pri marsikaterem kolportажnem pripovedovalcu zapolnjevali orgazmični vzkliki in kriki ali vzdihovanja, pri Lipuševi prozi brati lepe citate, pregovore ali pač misli v pravilni latinščini, ki resda niso brez zbadljivosti, toda v nasprotnem primeru bi pravzaprav ne bili na mestu. Umiranje gre tu nenehno z roko v roki z najvišjimi nasladami, a da ne gre za vsakomur že v šoli naučeno in dobro znano mu resnico erosa-tanatososa, nas Lipuš preseneti na ta način, da modelu odzame njegovo ustrojenost in nam ponudi namesto sklepov, ki povzemajo dogodke, dogodke, ki razgaljajo sklepe o njih samih.

Slogovni način pripovedovanja Florjana Lipuša je poglavje zase; po eni strani zaradi njegovega skorajda dlakocepskega cepljenja stavkov, njihovega včasih neskončnega nizanja in takega povezovanja, ki resda nima mnogo opraviti z uradnimi slovenskimi slovniciami. Toda spet nam je tu postreženo z nečim novim, tako denimo celo z besednimi zvezami, ki v našem jeziku ne obstajajo, so pa dobesedno prevedene iz nemškega: delujejo nenavadno in skrivnostno. Druga plat je preprosta izbira besed, ki jih avtor posnema iz domačega okolja in ki tudi nimajo prav veliko opravičil v aktualnem pravopisu. Zelo pogosta uporaba idiomatičnih izrazov utegne naveličanega bralca resda zapeljati k odklanjanju take proze, vendar se nasprotno prav skozi ta dejavnik udejanja izvirnost nekega okolja (provinca), na katerega zlasti v prestolnici, roko na srce, vse preradi zvišeno pozabljamo. Upajmo si kar priporočiti, naj knjigo dobro preuči vsakdo, ki si želi izpiliti občutek za lepo slovenščino. Da kljub vsemu omenjenemu Lipuševe proza ne ostaja na ravni nekega pripovedovanja, dokazuje njegovo vstavljanje najrazličnejših okrasov v besedilo, ki jih je najti v njem toliko, da bi mogli skorajda rabiti kar retoričnemu učbeniku za zbirko primerov.

Kakor življenje domala na vsakem koraku je navsezadnje tudi ta roman splet prevar, zmot, napačnih ocen, obupnih sunkov, kako izkoristiti za duh tudi zadnje srčne kaplje, ki jih premore telo. Tako se skoraj do konca zgodbe ne ve natančno, za kaj gre pravzaprav; denimo, da je vse tako, kot se dogaja v romanu — toda tedaj je treba imeti dokaj visok prag tolerantnosti, če naj bo vse verjetno, sicer pa... Sicer pa dobi »vsaka kravica svojo travico« in prihajajo pojasnila za človekom, loveč ga po ljubezenskih pokrajinah in dohitevajoč ga v trenutku, ko je za take pretrese najmanj pripravljen; eni smrti naj bo oddolženo z drugo ali pa naj ji bo zadoščeno z neskončnim življenjem? Če bi imel možnost, za kaj bi se odločil junak romana *Srčne pege*?

